

Bihar Board Class 6 Sanskrit Solutions Chapter 4

क्रियापदपरिचयः

अभ्यास

प्रश्न 2.

रिक्त स्थानों की पूर्ति करें

प्रश्न (i)

पठसि – पठथः

1. _____ – लिखथः – _____
2. गच्छसि – _____ – _____
3. _____ – हसथः – _____
4. क्रीडसि – _____ – _____

उत्तर- मध्यम पुः तीनों वचन में –

1. लिखसि – लिखथः – लिखथ
2. गच्छसि – गच्छथः – गच्छथ
3. हससि – हसथः – हसथ
4. क्रीडसि – क्रीडथः – क्रीडथः

प्रश्न (ii)

तीनों वचनों में भरें –

जैसे- खादामि – खादावः – खादामः

1. चलामि – _____ – _____
2. वदामि – _____ – _____
3. _____ – _____ – पिबामः
4. _____ – हसावः – _____

उत्तर-

1. चलामि – चलावः – चलामः
2. वदामि – वदावः – वदामः
3. पिबामि – पिबावः – पिबामः
4. हसामि – हसावः – हसामः

प्रश्न 3.

मिलान करें

1. अहम् – (क) खादथ
2. बालकः – (ख) खेलामः
3. यूयम् – (ग) पिबन्ति
4. बालिका – (घ) कूर्दन्ति
5. वयम् – (ङ.) खादसि
6. त्वम् – (च) लिखामि
7. गजाः – (छ) गच्छति

उत्तर-

1. अहम् – (च) लिखामि
2. बालकः – (छ) गच्छति
3. यूयम् – (क) खादथ
4. बालिकाः – (घ) कूर्दन्ति
5. वयम् – (ख) खेलामः
6. त्वम् – (ङ.) खादसि
7. गजाः – (ग) पिबन्ति

प्रश्न 4.

क्रियापदों से वाक्य बनाएँ –

पठामि – लिखसि – गच्छन्ति
हसामः – आगच्छथ – खादावः

उत्तर-

अहं पठामि । त्वं लिखसि । ते गच्छन्ति । वयम् हसामः । यूयम् आगच्छथ । आवाम् खादावः

प्रश्न 5.

उचित शब्दों से खाली जगहों को भरें त्वम्, अहम्, बालिका, वयम्, यूयम्

प्रश्न (क)

..... क्रीडति।

उत्तर-

बालिका क्रीडति।

प्रश्न (ख)

.....पठामः।

उत्तर-

वयम् पठामः।

प्रश्न (ग)

.....पिबसि।

उत्तर-

त्वम् पिबसि।

प्रश्न (घ)

.....वदामि।

उत्तर-

अहम् वदामि।

प्रश्न (ङ)

.....गच्छ था ।

उत्तर-

यूयम् गच्छथा

प्रश्न 6.

रिक्त स्थानों में 'अस्ति, स्तः, सन्ति' में से उचित क्रियापद भरें
यथा-

एकम् पुस्तकम् अस्ति ।

प्रश्न-

(क) द्वे पुस्तके स्तः ।

(ख) त्रीणि पुस्तकानि सन्ति ।

प्रश्न (ग)

एका बालिका.....।

उत्तर-

एका बालिका अस्ति।

प्रश्न (घ)

द्वे बालिके ।

उत्तर-

द्वे बालिके स्तः ।

प्रश्न (ङ.)

तिस्रः बालिकाः।

उत्तर-

तिस्रः बालिकाः सन्ति।

प्रश्न (च)

पञ्च फलानि ।

उत्तर-

पञ्च फलानि सन्ति।

प्रश्न (छ)

द्वौ हस्तौ ।

उत्तर-

द्वौ हस्तौ स्तः ।

प्रश्न 7.

वर्णों को संयोजित करके शब्द लिखें –

प्रश्न (i)

म् + अ + न् + ओ + ह् + अ + र् + अः

उत्तर-

मनोहरः

प्रश्न (क)

स् + अ + ज् + ज् + अ + य् + अ

उत्तर-

संजय

प्रश्न (ख)

म् + अ + न् + त् + र् + ई

उत्तर-

मन्त्री या मंत्री

प्रश्न (ग)

क् + आ + र् + य् + अ + क् + र् + अ + म् + अः

उत्तर-

कार्यक्रम

प्रश्न (घ)

द् + ए + व् + ए + न् + द् + र् + अः ।

उत्तर-

देवेन्द्रः

प्रश्न (ii)

अपने पाँच मित्रों के नाम के वर्णों को अलग-अलग करें

उत्तर-

- रमेशः = र् + अ + म् + ए + श् + अः।
- मदनः = म् + अ + द् + अ + न् + अः।
- सोहनः = स् + ओ + ह् + अ + न् + अः।
- महेशः = म् + अ + ह् + ए + श् + अः।
- सुरेशः = स् + उ + र् + ए + श् + अः।

प्रश्न 8.

निम्नलिखित वाक्यों को बहुवचन में बदलें

उदाहरण सः पठति । ते पठन्ति ।

(क) बालकः धावति । _____

(ख) पुष्पं पतति । _____

(ग) बालिका वदति । _____

(घ) मृगः चरति । _____

(ङ.) खगः उत्पतति । _____

उत्तर-

एकवचन

बहुवचन

(क) बालकः धावति । = बालकाः धावन्ति।

(ख) पुष्पं पतति । = पुष्पाणि पतन्ति ।

(ग) बालिका वदति । = बालिकाः वदन्ति ।

(घ) मृगः चरति । = मृगाः चरन्ति ।

(ङ.) खगः उत्पतति । = खगाः उत्पतन्ति